

MAGYAR NÉP

POLITIKAI, GAZDASÁGI, SZÉPIRODALMI
KÉPES HETILAP

Előfizetési árak :

Egész évre	44 L.
Fél évre	22 L.
Negyed évré	11 L.
Egy szám ára	1 L.

Felelős szerkesztő :

DR. NALÁCZY ISTVÁN.

Főszerkesztő :

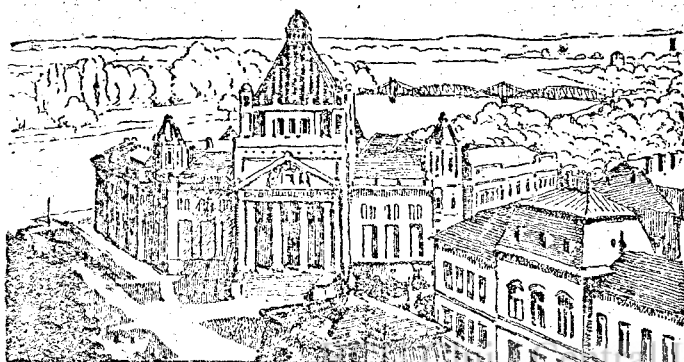
GYALLAY DOMOKOS.

Megjelenik minden szombaton

Szerkesztőség és kiadóhivatal :

Str. Regina Maria (v. Deák F.-u.) 35. sz.

TELEFON : 2-37. SZÁM.

ARAD

KULTURPALOTA

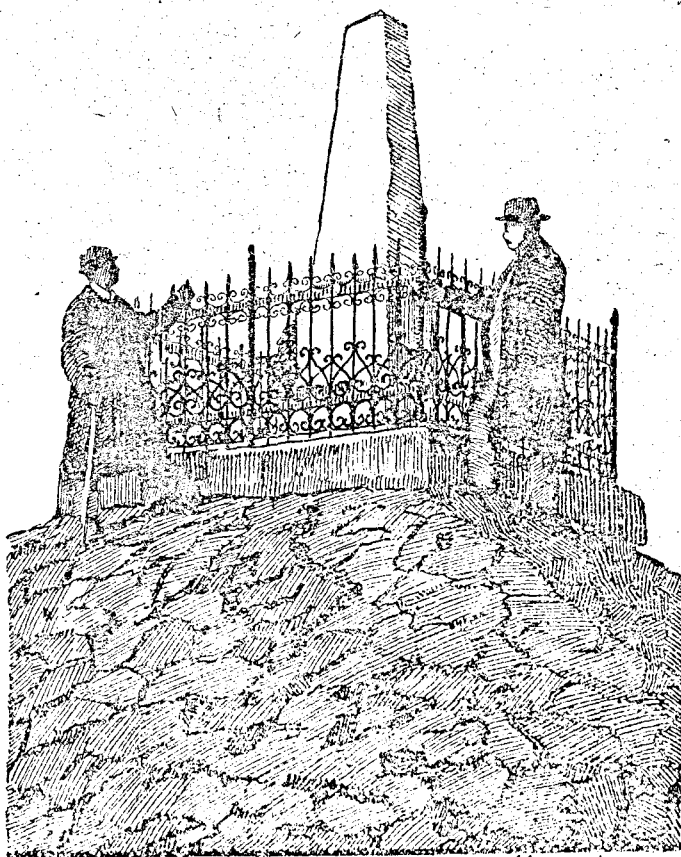
ARAD

ANDRÁSSY-TER

Arad.

Aradról, a magyar Golgotháról szomorú híreket hallunk. Ott, ahol a magyar politikai szabadság hőseit annakidején vértanú halálra küldötték, most a vallásszabadság jutott kínos próbára. Magyarok tízezerrel nem nevelhetik gyermekeiket hitük, lelkük szerint való iskolában, Arad hitvallásos középiskolájától megvonták a nyilvánossági jogot. Ebből az alkalomból vetünk egy pillantást a magyar művelődésnek emez ősi, szép központjára.

A régmúlt idők ködében borongó mesészerű *Orod*-tól, szent István egyik vitézétől, kapta nevét a századokig *Orod*-nak nevezett város. Nevének legrégebb említése a XII. sz. végéről való s összefügg az ottani prépostság működésével. Az orodi káptalannak, mint *hiteles helynek* ugyan-

ARAD

VESZTOHÉLY

csak nagyfontosságú szerepet juttatott az akkori magyar törvényhozás. Az 1217-ben tartott istenitélet (tüzesvassal való ítélet) az Árpádok korától 1550-ig kiadott s többnyire birtokügyekre vonatkozó harmadtélszáz okirat igazolja fontosságát, sőt Mátyás király az orodi prépostot megbízta aranypénzek verésével is, amelyeknek egyik felén Mária képe „Patrona Hungariae” felirattal, a másik felén szent László képe volt.

Mikor azután a XVI. sz. derekán megdöntötte a török az erős bástya falakkal védett prépostságot s vele együtt eltemette négyszázados fényét; egész levéltára Gyulafelhérvárra került.

Orod mezőváros különben már a tatárdulás idején megkezdte a szenvedések kálvária-járását, amint Rogorius nagyváradai kanonok siralmas énekeiből ismerjük; mikor pedig a török a XVI. sz. közepén elfoglalta, másfél sz.-ig igája alatt tartotta.

Arad ujjaszületése tulajdonképen 1699-ben kezdődik a karlovici békekötéssel. Kereskedelemre kiválóan alkalmas fekvése felkeltette a kormány érdeklődését, mely minden lehetőt elkövetett az elpusztult város felvirágoztatására. A kir. biztos, ki 1702. okt. 6-án érkezett Aradra, megengedte, hogy Arad vendégfogadót építhessen, mészárszéket nyithasson s a Maroson malmot köthessen. Kapott 2 vásárt is, majd pecsétet s ez üdvös intézkedések koronájául 1834-ben a szab. kir. városok közé iktatták.

Arad nagyfontosságra vergődött 6-szögű várát Mária Terézia kezdte építtetni a Maros szigetén. II. József még anyja életében, majd később, mint császár is, meglátogatta a várost. Azok az évek egyébként is nevezetesek Arad életében. U. i. a vár lövés-távola ezer ölön belül a házak lebontását követelte. A bécsi hadikormány ez okból mihiennemű építkezést megtiltott. A tilalom ellen vétőnek a házat a katonaság lebontotta. 1776-ban egy kir. határozat a városnak Zimánd pusztára való áthelyezését kimondta ugyan, sőt a kir. kamara és a Bohuscsalád, mint földesúr közt az egyezkedés is megkezdődött, mégis végre a város jogos panaszai, melyek felsorolták a polgárok százazrekre rugó kárát, meghallgatásra találtak s Arad a régi helyén maradt.

A XIX. sz. kezdetétől uj, eddig ismeretlen hatalmas szellem lengi át Aradot is minden tekintetben, úgy, hogy a mult korszaka szinte eltörlődött ennek a korszaknak szembeszőkő haladása előtt.

Vörösmarty szerint ekkor már

„Egy uj világ áll Méneshagy alatt,
Mely gyorsérvel cél felé halad.
Hegyen és síkon annyi ott a kincs:
Az kérdezhethéd, hogy még mi je nincs?
Véglg fut rajt a jövevény Maros,
S bár nem mind üdvös, mit vad árja hoz,
De, bílszke fejjel, termő partinál
Egy ifjú város tündérképe áll.“

Hanem azért meg volt írva a sors könyvében, hogy az 1848–49. évi szabadságharcunk szerencsecsillaga itt homályosuljon el végképen.

Az 1849. év derekán Damjanics tábornok parancsnoksága alá kerül a vár, a honvédsereg felszerelését is Aradra szállították, ahova a magyar kormány áttette székhelyét. Aug. 11-én virradatkor hadi és minisztertanács volt a várban. Aznap d. u. Kossuth Görgeyre ruházta a főhatalmat, este 9 órakor pedig megírta sorsdöntő levelét Rüdiger orosz tábornoknak. Erre következett Világos, majd az aradi gyásznapi: okt. 6., amikor a vérengző Haynau 9 tábornokot felakasztatott, 4-et pedig agyonlövetett. Nagy, büszke, nemes lelküket egyazon eszme szolgálataiban lehették ki: Török, Nagy Sándor, Vécsey: a magyarok; Knezich: a horváth; Damjanics: a szerb; Kiss Ernő és Lázár: az örmények; Schroeidel, Lahner, Leiningen és Aulick: a németek. Ahol a 9 hősnek a lelke fölrepült az égbe, helyét a kegyelet emlékoszloppal jelölte meg. Körülötte vadvirágok ezrei nőnek, miknek magjait talán a Lajthán túlról hordta ide a nyugati szél. A kilenc akasztófának a helyén emelkedik az obeliszk. Derült időben oly szépen ragyog a rásütő napsugárban! Emlékezteti a vándort, hogy „Leonidas csak egy Spartáért, Regulus csak egy Rómáért,“ *ők* csak egy Magyarorszáért halhattak meg. Amde a görög tanulóifjuság talán álmában is elmondta a thormopyléi hős 300 elesett társának a nevét; de vajjon nálunk hány diplomás ember tudja a mi 13 Leonidasunk legendás nevét?

Arad ma egyik legszebb, ipar és kereskedelem tekintetében, közművelődési téren egyik első városunk. A 2 km. hosszú s helyenként 130–140 m. széles főutcájában a tornyos Városháza, a minoriták gyönyörű homlokzatu temploma, a szebbnél-szebb szobrok, aztán a Marospartján a 48-as szabadságharci ereklyéket és a tizezrekre rugó könyvtarat magában foglaló közművelődési palota, sok újságja, iskolája, mindmind ékesszavu bizonyítékai a város közművelődés terén megindult fejlődésének: a 6 irányban elágazó vasuti vonalai, a Weitzer-féle vagon- és gépgyár, a vasuti javító műhely, hatalmas gőzmalma s számtalan pénzüintézete, azt mutatják, hogy a kiegyezés után, főleg az utóbbi évtizedekben Arad a közigazdasági közép-pontok közé jutott, úgy, hogy valóban előttünk áll most az ifjú város tündérképe, melyről a dálnok álmodott.

Deák Sándor.

Olvassa a „Magyar Nép“-et.

A Magyar Szövetség köréből.

A Szövetség alapszabályai. — A gyűlések. — A megválasztott szenátor és képviselő üdvözlése. — Bizottságok szervezése, illetve kiegészítése. — A csikmegyei magánjavoknak, valamint az egyházi és iskolai vagyonoknak a kisajátítás alól való mentesítése. — A vidéki tagozatok felkérése önkéntes adományozásra a Szövetség adminisztrációs költségeinek fedezésére.

A Magyar Szövetség intéző bizottsága június 15-én ülést tartott. Elhatározta, hogy a már elfogadott új alapszabályok végleges letárgyalására a központi választmányt folyó évi *augusztus hó 5-ére*, a nagy gyűlést augusztus 6-ra hívja össze. Dr. Haller Gusztáv ügyvezető alelnök az Intéző bizottság nevében üdvözli Br. Jósika Sámuel elnököt szenátorrá és Sándor József Emke alelnök főtitkárt képviselővé történt megválasztásuk alkalmából. A megválasztottak köszönetük kifejezése mellett kijelentik, hogy mint eddig is, ezután is minden tehetségükkel a magyarság érdekeit fogják szolgálni. A tavbe vett közigazgatási reformmal kapcsolatban a Magyar Szövetség kebelében megalakított közigazgatási bizottság tevékenységet fog kifejteni, illetve a magyar érdekeket képviselni fogja. A bizottság új tagjai: Dr. Bernády György képviselő, Sándor József képviselő, Dr. Kiss Mór és Dr. Naláczy István volt főszolgabíró. A Közgazdasági bizottság tagjai: Dr. Kiss Mór, Reitter József, Dr. Teleki Arctur, Dr. Jelen Gyula, Dr. Posta Lajos, Kürtös János, Br. Jósika János, Vass Emil, Dr. Zima Tibor és Dr. Gyárfás Elemér. Mindkét bizottság elnöke Dr. Haller Gusztáv ügyvezető alelnök. A közigazgatási bizottság titkára Dr. Naláczy István szövetségi titkár, a közgazdaságé Dr. Deák Gyula szövetségi titkár. A székelyföldi törvényszékek és járásbíróságok visszaállítása tárgyában a vidéki tagozatok megfelelő indokolt memorandum elkészítésére hivatnak fel. A Szövetség a maga részéről is minden lehető el fog követni a jogkereső közönség érdekeinek biztosítása céljából. A csikvármegyei magánvagyonnak a kisajátítás alól leendő mentesítése tárgyában a csikmegyei tagozat, illetve a magánjavak igazgatósága megfelelő törvényjavaslatot fog kidolgozni, amely novelláris uton célozná a magánjavak tulajdonát képező ingatlanoknak a kisajátítás alól való mentesítését. Ezzel kapcsolatosan az egyházi és iskolai vagyonok mentesítése is az illetékes egyházi és iskolai hatóságoknak különös gondját fogja képezni, e tekintetben a Magyar Szövetség is a maga részéről minden lehető meg fog tenni. Az Intéző bizottság mélyszéges részvételének adott kifejezést Báró Kemény Ákos elhunyt alkalmával. Nevezett a Magyar Szövetség marostordamegyei tagozatának volt ügyvezető elnöke.

Az Intéző Bizottság felkérte a szövetség vidéki tagozatait, hogy a Szövetség adminisztrációs kiadásainak fedezését, addig is, amíg a tagsági díjak szedése hatóságilag engedélyeztetik, önkéntes adományokkal igyekezzenek biztosítani. Br. Jósika Sámuel elnök és Ugron István alelnök újabban 5000—5000 leut adományoztak a Szövetség részére, amit az Intéző Bizottság hálás köszönettel vett tudomásul.

A román politika hírei.

Az ellenzék általános támadása a kormány ellen teljes erővel megindult. A nemzeti párt és a paraszt párt között megegyezés jött létre és így együttesen küzdenek a liberális párt letörése céljából. Az ellenzék soraiban megvannak győződve, hogy a jelenlegi kormány sorsa meg van pecsételve, nézetük szerint semleges, vagy semlegesített kormány következik, amelyben az összes pártok képviselve lesznek. A kormány elleni küzdelmet az ellenzék az egész országban szervezni fogja és mindenütt népgyűléseken foglal állást a jelenlegi helyzettel szemben.

A parlamentet háromnapos ülészsakra összehívták. Ezen ülészsakon a genuai konferencia eredményéről történik beszámolás s a kincstári bunok, valamint az állami kölcsön kérdése kerülnek tárgyalás alá.

KÜLFÖLD

A hágai konferencia megnyitása.

A genuai konferencia sikertelen fáradozásai után új nemzetközi tanácskozás kezdődött a hollandusok szép városában Hágában. A kezdetből ítélve Hágában sem sokra fog haladni az európai béke és gazdasági ujjaszületés kérdése. A franciák ezuttal is a konferencia ellen dolgoznak és köriratukban arra szólítják föl a kormányokat, hogy ne üljenek az oroszokkal egy tárgyaló asztalhoz. Az angol körirat ezzel szemben kiemeli, hogy az oroszokkal okvetlen tárgyalni kell, különben a hágai konferenciának sem lesz eredménye. A köriratok elárulják, hogy az angolok és franciák között egyre nő a szakadék és félni lehet, hogy ez a szakadék lesz az európai béke temetője.

A nemzeti kisebbségek ügye. Megemlékeztünk már arról, hogy a nemzeti kisebbségek ügyében a prágai tanácskozások nem hoztak érdemleges eredményt, mert a leginkább érdekelt államoknak, a kisántánoknak a kiküldöttei, tüntetően elhagyták a tárgyaló termet. Az ügy ezzel nem halt meg, sőt a világsajtóban egyre élénkebb megbeszélések tartatnak. Mind világosabbá válik, hogy a nemzeti kisebbségek helyzete nem belügye valamely államnak, hanem nemzetközi

kérdés, amelyet a béke általános szempontjából kell elbírálni és orvosolni.

Amerika nem segít. Egy nagy amerikai pénzcsoport kísérletet tett arra, hogy Európa gazdasági életét rendbehozza. Első feltétel lett volna a német jóvátételi összegek leszállítása. Ebbe azonban Franciaország nem ment bele s így az amerikai terv dugába dőlt. Morgan, a bankár bizottság feje már vissza is tért Amerikába.

Angolok Keleteurópa kereskedelméért. Londonban közelebbről angol—magyar társaságot alakítanak, amelynek vezetői kiváló angol közgazdászok lesznek, akik jól ismerik Magyarország viszonyait. Az alakulás főcélja az angol—magyar gazdasági kapcsolatok megteremtése. Ugyanez a társaság a magyaroktól követelt jóvátétel törlesztéséért is küzdeni fog. Az angol gazdasági körök a legélelkebb figyelemmel kísérik a budapesti nagy kikötő építését, ami lehetővé teszi Keleteurópa kereskedelmének megszervezését. Az új kikötő munkálatai gyors tempóban haladnak előre.

Az új magyar kormány. A választásokon a Bethlen kormány nagy többséget kapott. Erre támaszkodva fokozottabb mértékben akar hozzájárulni az ország dolgainak rendezéséhez. A kormányt újra szervezték és pedig szabadelvű irányban. Az új magyar kormány névsora a következő: Gróf Bethlen István miniszterelnök, Rakovszky Iván belügy-, Kállay Tibor pénzügy-, Nagyatádi Szabó István földművelésügyi-, Valkó Lajos kereskedelemügyi-, Klebersberg Kunó közoktatásügyi-, Vass József népjóléti-, Belitska Sándor honvédelmi- és Kánya Kálmán külügyminiszter.

Bulgária megrendszabályozása. A belgrádi esküvő alkalmával a kisántánt egyebekben arra nézve is megállapodott, hogy a közös szomszédot, Bulgáriát bizonyos rendszabályok betartására fogják kötelezni. Első sorban azt követelik Bulgáriától, hogy a komitácsi bandák betöréseit akadályozza meg. Bulgária azzal védekezik, hogy nincs elég katonai ereje ezeknek a banda-támadásoknak a megállítására. Románia ártírt Bulgária kormányának, hogy amennyiben rövidesen véget nem vet a határmenti támadásoknak, a diplomáciai viszonyt megszünteti. Arról is szó van, hogy Bulgáriában rövidesen kikiáltják a bolsevista köztársaságot. A szomszédok ez esetben megszállanak Bulgáriát.

A német császárt vissza akarják hívni? Hindenburgot egy látogató körutja alkalmával Poroszország városaiban nagy tüntetésekkel fogadták. A szociálista lapok azt írják, hogy ez a körút a császár visszahívása érdekében történt, amit a rendőrség, katonaság sőt a miniszterek is pártolnak. A katonai párt ezuttal kiméretlenül le akar számolni a köztársasági párttal.

A magyar szociálisták politikai hitvallása. A magyar választásoknak messzire kiható eredménye, hogy az egységes kormánypárt mellett a szociáldemokraták kerültek be legszámosabban a parlamentbe. Egyik vezető emberük fontos nyilatkozatot tett a mandátum átvételekor. Kijelentette, hogy nem tekintik magukat a Kun Béla elvtársainak, hanem magyaroknak, akik az egész magyar nemzetért akarnak dolgozni. Magyarországot csak az alkotó munka mentheti meg és a szociálisták szívvél-lelékekkel ki akarják venni részüket ebből az alkotó munkából.

HÍREK

Ravasz László Erdélybe látogat. A Duna-meléleti református egyház püspöke, Ravasz László a közelmúlt heteket Angliában töltötte és több gyűlésen vett részt, amelyeken a magyar protestánsok helyzetét is tárgyalták. Az egyik gyűlésen a cseh protestánsok is megjelentek és Ravasz püspök ott, az angolok és a többi nemzet képviselői előtt hívta fel figyelmüket arra, hogy a Csehországhoz csatolt 200 ezer református magyar mostoha sorsán segíteni igyekezzenek. A magyar püspök felszólalásait minden alkalommal tüntető figyelemben részesítették. Ravasz László, amint egy barátjához Angliából küldött levélben írja, a nyár folyamán Erdélybe látogat és huzamosabb időt tölt itteni tisztelői körében. Újjanak egy részletét így mondja el:

— Edinburgból visszamentem Londonba, ahol a Keresztény Leányok Világszövetségének ottani belmissziói iskolájában tartottam előadást. Ugyancsak Londonban elmentem a presbiteriánusok londoni északi egyházmegyéjének gyűlésére, ahol szintén beszédet mondtam, amelyet az egész közönség álva hallgatott végig. Az angol presbiteri egyház egyetemes moderátora ez alkalommal hosszasan méltatta szavaimat és meghatottan emlékezett meg Magyarországot tragédiájáról. Hangoztatta, hogy nekik, skótoknak bizonyára sejtelmük sincs azokról a hatalmas nemzeti fájdalomokról, amelyek a magyarokat hatják át s egyben hangsúlyozta, hogy keresztényi kötelességüknek tartják rokonszenvüknek a legközelebbi jövőben nemcsak szóval, hanem tettekben is, teljes erővel és gyöngédséggel kifejezést adni. — Május 23-ára érkeztem vissza Edinburgba, ahol tíz napon keresztül a két skót református egyház közös zsinatát tartotta. Körülbelül három ezer ember előtt beszéltem a magyarságról, köszöntem meg eddigi érdeklődésüket s kértem továbbra is a skót egyház teljes rokonszenvét. Vázoltam a jelenlegi magyar állapotokat és rámutattam arra, hogy nagy világtörténelmi erőpróba előtt állunk, amennyiben a kereszténység vagy megsemmisül, vagy az összeomlott világ romjaiból éppen úgy megteremti az új világot, mint ahogy ezt tette történelme első harmadában.

A budapesti mintavásár nagy sikert ígér. Horthy kormányzó június 17-én szombaton nyitotta meg az áruminta-vásárt. Az ünnepélyes megnyitón megjelentek a kormány összes tagjai, valamint a külföldi követségek és kereskedelmi képviselők. Vendégek

máris nagy számmal érkeztek. A svájci iparosokat és kereskedőket külön bizottság fogadta a pályaudvaron. Az erdélyi látogatók első nagy csoportját külön vonat szállította Budapestre. A bulgárok szintén csoportosan keresik föl a mintavásárt, sőt a csehek is lázas érdeklődést tanúsítanak a magyar ipar termékei iránt. A nyugati országokból érkező látogatók száma napról-napra növekszik. A mintavásár sikeréhez méltán fűznek reményeket a magyar közgazdasági körök.

Az egyházak jogviszonyának rendezése. Ebben az életbevágó fontosságú kérdésben végül talán mégis történik valamelyes megoldás. A Magyarország-tól elcsatolt részek katolikus püspökei hétfőn Gyulafehérvárt konferenciát tartottak, amelyen Banu közoktatási miniszter is megjelent. A püspöki konferenciának főtárgya volt az állam és az egyházak jogviszonyának alapelveit megbeszélni.

Turáni rokonaink. A mai számunkban egy kelles és nagy tudományos készültséggel írott cikk foglalkozik a magyarok ősi származásával és a rokon, turáni népek egykori nagy műveltségével. A turáni népek rokonsága nemcsak a múlt hagyományaiban él, hanem a mai turániak tudatában is elevenen működik. Egy japán tudós, aki közelebbről Kolozsváron járt, a japán-magyar kapcsolatokról a következő érdekes kijelentést tette: — A magyarokkal való rokonságunkat mi talán jobban tudjuk és jobban ismerjük, mint maguk a magyarok. A székelyeket is ismerem. Utazásaim közben az arcokon, a magyar és székely fejek szerkezetében magam is folyton ráismertem a velünk rokon vonásokra. A turáni társaságok révén való rokonságápolást kedvesen vennők. Tokioi egyetemünkön a magyar nyelv és irodalom ismertetésére tanszékünk van. De téves az a hír, hogy budapesti vagy más magyar eredetű tanár látná el ezt a katedrát. A magyar tanszék előadója japán ember, ki évek hosszú során beletanulta magát az összes magyar fejlődés kulturális ismeretébe. És sok buzgó tanítványa van. Magam is most Genfben magyarul tanulok.

A zsidók magyar anyanyelvükért. A kultuszminisztérium nemrégiben rendeletet adott ki, amelyben megültilja, hogy a zsidó iskolákban magyar nyelven tanítsanak. A rendelet azt követeli, hogy a tanítás nyelvül a hébert, a zsidós-németet vagy a románát használják. A rendelet persze nagy zavarba hozta a zsidóiskolák fenntartóit, mert a növendékek közül nagyon kevesen tudnak annyira a követelt nyelveken, hogy a tanítást már most meg lehetne kezdeni. A rendelet ellen tehát küzdeni próbálnak. Közelebbről az erdélyi és bánáti zsidó iskolák fenntartói Kolozsváron értekezletet tartottak, ahol egyhanguan tiltakoztak a miniszteri nyelvrendelet ellen és memorandumban fejtették ki jogukat a magyar oktatási nyelv használata tekintetében.

A gyermekekért. Az Aradi Fehér-Kereszt Gyermekvédő Egyesület július hó 2-án nagyszabású ünnepélyt rendez, amely alkalommal a Maros-partot fényesen föl fogják díszíteni. A műsor nagy élvezetet ígér a résztvevőknek.

Nem kötelező a bejelentés az egyházi gyűlések tartására. A belügyminisztérium Vaitoianu belügyminiszter látározásával átiratot küldött az összes városi polgármesterekhez, amelyben közli, hogy az elismert vallásfelekezetek gyűléseit a hatóságoknak való

előzetes bejelentés nélkül megtarthatják. Felhívja egyben a belügyminiszter a polgármestereket, hogy a hatáskörükbe tartozó területein intézkedjenek a rendelet közzétételéről és betartásáról.

Kétféle igazság. Az Adeverul című lap egyik legutóbbi számában kritikát ír a kegyelmi rendeletről, amelyet Mariora hercegnő házassága alkalmából adtak ki. A kritikából kiderül, hogy a kegyelmi rendeletet a regát büntető törvénye szerint állították össze s így az a csatolt területek viszonyára nem alkalmazható. A lap azt kívánja, hogy az amnesztiát terjesszék ki a csatolt területekre is. Régi mondás, hogy a kétféle igazság — igazságtalanság!

Toroczkón. Lélekemelő ünnepségnek volt fölidézője az Unitárius Irodalmi Társaság toroczkói vendégszereplésével. Lelkek üdültek fel és termékenyedtek meg azokból a kölcsönhatásokból, melyet Toroczkón nép és írók egymásra gyakoroltak. Az oda kirándult közönség váratlanul gyönyörű szép időben épügy elgyönyörködött a festőien szép fekvésű városon, mint a híres szépségű és gyönyörű izlésességgel öltözött leányain. Az U. I. T.-nak Toroczkói szereplésében szép volt munkatársunknak, Kelemen Lajosnak előadása a toroczkói unitárius eklézsia birtokában levő ősi szerartási eszközök művészi értékéről és adományozói élettörténetéről, továbbá Vári Albert vallástanárnak szabad előadása „Az én hitvallásom”-ról. Meglepetésekkel szolgált a toroczkóiaknak a helybeli iskolaigazgató, Péterfi Gyula, egy alkalmi népszínművével. Péterfi darabja „A nagyapó álmodik” címen Toroczkó történelmi múltjával sirattatja, kacagtatja meg a hallgatóságot. A darab meséje bonyodalmakban gazdag, az író tud az érzelmek hurjain játszani, legyen akár a könnyek facsarásáról, akár a megkacagtatásról szó. Ezért akkora sikert aratott, hogy a műkedvelő társaságot máris meghívták Tordára, hogy ott a darabot megismételjék. Mi hisszük, hogy ez a falun született népszínmű nem áll meg Tordán, hanem egy kis simítás után tovább halad a maga megérdemelt útján és legalább is falvaink műkedvelő közönségének a Falu rossza, meg a Gyimesi vadvirág mellett kellemes szórakoztatója lesz. A kitűzött kirándulást a Székelyköre, melyen a vidék geológiai alakulásával Dr. Gelei József ismertette a szépszámu kiránduló társaságot, viszont Kelemen Lajos a vidék történelmi nevezetességeire hívta föl a figyelmet, igen szép időben tartották meg.

Br. Kemény Ákos, a Magyar Szövetség marostordamegyei tagozatának elnöke, az EMKE alelnöke, Balatonfüreden 56 éves korában elhunyt. Holttestét hazaszállították és osztatlan részvét mellett a kolozsvári sírboltba helyezték el.

Felhőszakadás és jégverés mindenfelé. Az idén mérhetően károkat okozott a jég. Marosvásárhely környékén és a városban már korán májusban pusztított. Később Szatmár vidékéről kaptunk ismételt híreket jégkárokról. Utóbb Segesvár vidékéről, most pedig legújabbán Aranyosszékről és Udvarhely vármegyéből jönnek ijesztő hírek elemi csapásokról. Így Lengyelfalván, Szenttamáson és Malomfalván csaknem egy óra hosszat rombolt a száraz jég és elpusztított vetést, gyümölcsstermést egyaránt. Kolozsmegyében a Nadas áradása tette tönkre a folyó-völgyaláján virágzó dús vetéseket. Déva közelében Bojábírz község határában

pedig oly borzasztó felhőszakadás volt, hogy a kiáradt Lesnyek községi patak nekirontott egy erdővállalat által a patak völgyben fölhalmozott fának és mintegy ötezer-köbméter fát részben a szántóföldeken szórt szét, nagyrészt pedig a Marosba hordta és ott világnak eresztette. Az áradat elvitt öt iparvasuti hidat és a vasuti töltést csaknem kilométer hosszon. Ilyen riasztó hírek hallatára nem győzzük gazdaközönségünket eléggé figyelmeztetni arra, hogy biztosítsa vetését a jégkárak ellen.

Egy hamis hír. A szerb király esküvője alkalmával az a hír futott szét, hogy az összegyűlt fejedelmi személyek ellen merényletet akartak elkövetni. Némely távirat arról szólt, hogy a merényletet magyarok készítették elő. A hír csakhamar elhallgatott, úgy látszik, egyike volt a szenzációt hajszoló hazugságoknak. Nem fojthajjuk el keserűségünket amiatt, hogy némely kolozsvári lapok milyen mohón tállták föl ezt a magyarellenes hazugságot s hogyan igyekeztek tőkét kovácsolni belőle a maguk fajtája ellen.

Mi lesz a hadikötvényekkel? A hadikölcsön ott van minden házban, minden családban, mint milliók baja és sérelme. Az új állam erkölcsi tekintélye azt követeli, hogy ez a kérdés sürgősen megoldassék. A csatolt területek adózó polgárai a régi királyság hadiadósságának törlesztéséhez hozzájárulnak, tehát az egyenlő elbánás elve megkívánja, hogy a csatolt területek polgárainál lévő hadiadósságokat az állam szintén átvállalja. E megfontolástól vezetve a nagyváradi pénzüntézetek, a kereskedelmi és iparkamara elnöksége, a kereskedők és iparosok és a nagyobb ipartelepek képviselői „A nagyváradi és biharmegyei hadikölcsön tulajdonosok védőegyesületé”-nek megalakítása céljából gyűlést tartottak és az egyesület megalakításának szükségességét megállapították. Ideje volna már az ilyen mozgalmakat az összes csatolt területekre kiterjeszteni és erélyesen követelni a hadikötvények ügyének rendezését. Itt jegyezzük fel azt az értesülésünket, hogy Csehországban a parlament még tavaszi ülészakában dönteni akar a hadikötvények ügyében. Hír szerint a kötvényeket 80% erejéig cserélik ki kamatozó állampapírokkal.

A vörheny (skarlát) pusztítása a székelyföldön. Udvarhely vármegyében súlyos vörhenyjárvány lépett föl. A betegség Bethlenfalvából kiindulótól magába a megyei székhelybe is beharapózott. Az orvosi tudomány a régen oly veszedelmes, emberpusztító betegségekkel, minő a tifusz, a hólyagos himlő, a torokgyík (difteria), a kolera, mind megbirkózott már. Csak a skarlát az, melynek megelőzésére, vagy, ha már kitört, a gyógyítására vajmi keveset tudnak tenni. Pedig a skarlát a legsúlyosabb, a legveszedelmesebb és utóhatásaiban is leggonoszabb betegségeink egyike. Ezekre való tekintettel jövő számunkban lapunk orvosi munkatársa behatóan fog a betegség terjedésével, lefolyásával és a vele szemben foganatosítandó óvintézkedéssel foglalkozni. Addig is óvva intjük székely véreinket, kerüljék a betegségtől meglátogatott házakat, ételleiket lehetőleg főzve és tiszta kézzel fogyasszák, a betegek kezelőit pedig arra, hogy a beteggel érintkező tárgyakat (evőeszközök, ruhaneműk) szódás kifőzéssel gondosan fertőtlenítsék és magukat is nagyon gondosan elkülönítsék a háztáj többi tagjaitól, különösen attól óvakodjanak, hogy másoknak az ételt maguk tállják föl, vagy éppen tehénfejéshez fogjanak.

Egy ruthén falu küzdelme birtokáért. Szentmihálykörtvélyest az új határok megállapításakor Ruszka Krajnához, Csehország tartományához kapcsolták. Az új helyzet sok keserűséget szerez a falu ruthén lakosságának. A cseh kormány ugyanis a falu nagy erdőbirtokait állami kezelésbe akarja venni s ennek foganatosítása végett egy állami hivatalnokot küldött a faluba. Amikor a körtvélyesiek megtudták, hogy a miniszteri kiküldött mit akar, fölzendültek, botokkal, vasvillákkal a kivonult csendőröket és lináncokat megtámadták és kikergették a faluból. Küldöttséget monesztettek Prágába, hogy ők egyébként engedelmessé tennék a hatóságoknak, de a birtokaikban ne háborgassák őket. A hatóság megtorlással felelt és háromszáz katonát szállásolt be a faluba, akik a népet összefogdossák és a hadi törvényszéknek adják át.

Gyógyító növények. Gyógynövényeink közül a bodzavirág az idén különösen gazdagon fizet. Száritott állapotban kilóját a gyógytárak és a kolozsvári gazdasági akadémia átlag 10 leuval szedik. Sokkal értékesebb az anyarozs, ennek kilója a múlt évben 180—300 leus áron kelt el. Az idén gyenge hozamra lesz kilátás, mert a rozs virágása idején általános szárazság uralkodott. Tekintettel arra, hogy a nemzetközi forgalom megindult, most a kedvezőtlen kilátások ellenére sem ígérnek annyit, mint tavaly, de a kilónként 100 leus ár mégis jó pénz.

Gyenge Anna. Mult vezető cikkünk kapcsán veszszük a Csiki Lapoknak értesülését egy csikszeredai származású székely lánynak, Gyenge Annának Amerikában elért művészi sikeréről. Gyenge Anna művészi tehetségével már a csikszeredai leányiskolában feltűnt az ünnepélyeken való kis szerepeiben. Tehetsége Pestre vitte színiskolába. Ennek végeztével mindjárt szerződést is kapott a pesti Királyszínházban. Innen nőül vette Rozner Dezső bank- és tőzsdébizományos, kivel Newyorkba költözött. Ott operaénekesnőnek képze ki magát és most 1920 óta tagja a világ leghíresebb operájának: a Metropolitan Operának. Gyenge Anna most haza készül látogatóba s mi büszkeséggel, fajunk tehetségeibe vetett bizodalommal jegyezzük föl a székely nő világsikerét.

Kártevő vadak pusztítása. A hivatalos lap rendeletet közöl a dúvadak pusztításáról. Eszerint a mérgezés csak a földművelési miniszter engedélye alapján történhetik meg, amit csak vadászoknak és vadászterület-bérlőknek adnak ki. Az engedély birtokosa köteles a mérgezés kitételének idejét a helyi és szomszédos prefektúráknak 10 nappal előbb írásban bejelenteni. Aki engedély nélkül helyez ki mérget, súlyos büntetésben részesül.

Állatkivitel Ausztriába. Az osztrák és román kormányok közti tárgyalások folynak, amelyek azt célozzák, hogy Románia nagyobb mennyiségű állatot szállítson Ausztriába. A fő nehézséget a szállítás lebonyolítása okozza. Ausztriának vagonokat kellene küldenie Romániába, ami sokféle nehézségbe ütközik. Szó van arról is, hogy nem élő állatokat, hanem fagyasztott húst fognak Ausztriába vinni, ami jóval olcsóbbba kerülne.

Vizbefuult munkások. A napokban négy petrozsényi bányamunkás igyekezett haza az Algyógy közelében fekvő Porcurea faluba. Aranynál a Maroson kellett átkelniük, hogy így rövidebb idő alatt juthassanak haza.

A négy munkás megakarták takarítani a komppal való átkelés költségeit és egy a közelben levő csónakot eloldozva, azzal indultak neki a víznek. Alig hagyták el a partot, a révész leánya észrevette őket és utánuk kiállott, hogy térjenek vissza, mert a csónak lyukas és elmerülhetnek. Ugy látszik azonban, hogy a munkások nem hallották a leány figyelmeztetését, mert nem tértek vissza. Amikor a folyó közepé tájára értek, a csónak süllyedni kezdett és a következő pillanatban felborult. A négy munkás közül csak egy tudott megmenekülni, a többi három befutott a vízbe.

A vasut garantál a küldeményekért. A bukaresti kereskedelmi és iparkamara átiratban értesítette a temesvári kereskedelmi és iparkamarát, hogy a vasut a feladott szállítmányokért az anyagi felelősséget ismét vállalja. A raktárak és vasuti állomások főnökei minden bejelentett kárról kötelesek jegyzőkönyvet felvenni és azt további intézkedés végett a bukaresti központi igazgatósághoz felterjeszteni.

30 érettségizett fiu vétetik fel a k.-vári állami Gazdasági Akadémián. A tanulók teljes ellátáson kívül havi 360 Leu fizetésben részesülnek. [folyamodványok ez év október 15-ig az Academia de Agricultura Cluj címére küldendők a következő melléklettel: Születési, érettségi bizonyítvány, valamint a román állampolgárságot igazoló hatósági bizonyítvány.

Valuta-jegyzés.

Bukarest, 1922. június 22.

1 dollár	=	159—160	Leu
1 angol font st.	=	675—685	"
1 francia frank	=	12—12'55	"
1 svájci frank	=	28—29	"
1 olasz lira	=	7—7'60	"
1 dinár	=	2'03	"
1 csehszokol	=	3'05	"
100 német márka	=	49—50	"
100 magyar kor.	=	17—18	"
100 osztrák kor.	=	1'30	"

GAZDASÁGI ÉS SZÖVETKEZETI ÉLETTUDOMÁNY

Hogy gazdálkodnak az esős vidékek lakói?

Egyszer, a télen, amint az őszi szántás és a boronálás jelentőségét magyaráztam, azzal fordult hozzám valamelyik gazdaember:

— Szép szavak ezek, de hát mit csináljunk akkor, ha sok az eső?

Élgondolkoztam és — bevallom — nem volt azonnal kéznél a kellő felelet. Csak percek-órák múlva ébredtem bennem a múlt, a Kelet-szibériában eltöltött idők emléke. Tavaszra aztán itt állt előttünk erdélyi gazdaemberek előtt a nagy kérdőjel. Mi lesz velünk, ha a szünni nem akaró eső meghiusítja a vetést? Mit

vetünk? Hogy aratunk? A kenyérünk, a föld áldása volt kockán. És esett, egyre esett az eső.

Nézzük csak. Hát csakugyan lehetetlen lenne-gazdálkodnunk a-tulbőséges csapadék mellett? Nem. Ázsiának a japán tenger melletti partvidékén (Kelet-szibériában) nem ennyi, hanem több, sokkal több eső esik és az emberek mégis megélnek. A szántóvető gazdálkodik s van mit ennie, eladnia. A tél ott április közepéig tart, 40—50 Celsius fok hideggel, melyet egy-két heti nagy hóolvadás követ. Május elsejétől július 20, augusztus 1-ig szakadatlan köd, majdnem minden második-harmadik nap esővel. A nap csak néha tör át a makacs köd és felhőrétegen, a meleg 25—35 fok.

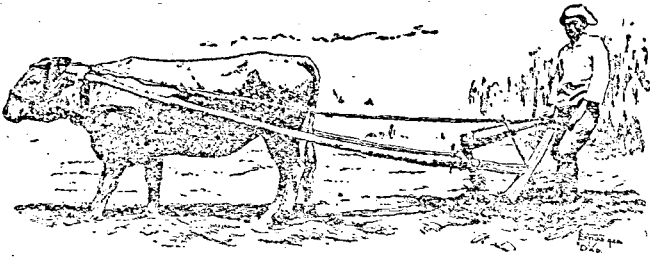
Nézzük csak hogy birkózik meg ezzel a reánk nézve lehetetlen idővel annak a vidéknek két őslakó népe a kínai és koreai. Az elmondandókat közvetlen tapasztalatból írom és óva intem a kulturájában elbizakodott európai gazdát, hogy tekintszen figyelemmel meg illő tisztelettel e két „elmaradott“ sárgabőrű népre. A földművelés tudománya tőlük indult ki s tanulhatunk ma is egyet-mást tőlük.

Ez a bő bugyogós öreg koreai gazda teltől-talpig fehérbe öltözött fogja az ő ős ekéje szarvát. Hasztalan keressük ezen a csoroszlyát (hosszuvasat), az ekevasat (laposvas) és kormánylemezt. Egyetlen öllítő-gető ekéhez hasonló szerkezet van rajta. Pedig ő ezzel nemcsak kukoricát, burgonyát töltöget, de szánt is. Furcsa járomba, két rud közé állított tehenével barázdákat von a sima, szűz, ázsiai mezőkön.

— Összet szánt először és mindjárt egymásra dől a két szomszédos barázdát, úgy, hogy utána krumpliföldre emlékeztető 20—30 centiméterre kimagasló bakkhátak maradnak vissza. A sok eső és hólé összegyűl

a magas sorok között, míg a telete megszárad az első napsütésre. Sárgabőrű gazdatársunk akkor előveszi őskori kis sorvelőgépjét és beveli a bakkhátak teletjét

tavaszbuza, árpa, zab, kukorica, vagy más növényvel. Igazi termőföldje a bakkhátas művelésnél, csak a magas barázdák telete. Különös ekéjétől nem vesz bucsút a vetés végeztével, hanem elcsip minden félnapos jóidőt s a sorokat végigjárva két hetenként egy kapálást ad gabonájának. Az eke ilyenkor, mint töltőgető szerepel s újra meg újra friss földet tölt fel a bakkhátakra. Ugyanezt a munkát kapja nála buza, árpa, zab, kukorica és más növény. A bakkhátak s így a gabonaszorok cirka 40 centiméter távolságra vannak egymástól. A többszöri kapálás jutalma, vastag, erős szalma, kövér, dús gabonakalász. Aratáskor ott áll mögötte, két kezes jószággal, vagy még gyakrabban egyetlen lóval a szekér, mely azonnal fedél alá viszi a learatott „életet“, hogy ne érje az eső. Alig végezte az aratást (augusztus közepén) már tarlószántáshoz fog, mely ismét csak abból áll, hogy egy újabb földréteget tölt fel ekéjével a bakkhátakra. A tarlómaradványokat rövidnyelű kézi kapákkal tünteti el s ugyanakkor gondoskodik arról is, hogy a bakkhát tulmagasra ne emelkedjék. Ugyanazon bakkhátakra 3—4 évig vet s csak akkor szánt hasonló módon keresztbe. Ezzel a módszerrel láttam olyan vadvízes területen krumplit termelni, mely nálunk csak bivalylegelőnek volna alkalmas. Az igaz, hogy ott már a bakkhátakat képezi kapákkal csinálták s azok magassága 70—80 centimétert ért el. Szorgalommal minden lehetséges s ott hihetetlen olcsó a kézi munkaerő.

Az esős vidék gazdáinak másik s nálunk is könnyen alkalmazható tudománya a növények helyes megválasztása. Kalászos gabonát ott mindenki csak annyit termel, amennyit a házanépe elfogyaszt. A városok mandzsuri importból élnek. Már jelentékenyen több a sok nedvességet szerető kukorica. De ez sem a főterményük, hanem a köles és moharfélék. A kölesből 7—8, a moharból 3—4 fajtát termelnek. Sárga kását ad az egyik (a köles) darálás nélkül, takarmányt a mohar. Nagy súlyt helyeznek a dohány, mák és kerti veteményekre. Zöldségfélékkel ők látnak el minden piacot, sőt exportjuk (kivitelük) is van. Sajátságos magyar vonás a kóreaiban, hogy nagy paprikakedvelők. Hiszen valószínű, hogy mi is tőlük tanultuk.

Legbővebb jövedelmi forrásuk a mák, melyből — minden tilalom dacára — ópiumot készítenek. Az első képen látható kóreai idő előtt elvénült arca is mértéktelen ópium élvezetre vall. Az ópium az náluk, mint idehaza az az „ártatlan“ egy-két kupica pálinka, mely idővel mindig szaporodik és mindig biztosan butít.

A kelet-sibériai orosz nem gazda, inkább állattenyésztő, kinek földművelési tudománya eltöprül a kínai és kóreai mellett. Ám azért neki is van egy különösen esős vidékre való növénye. Ez a pohánka. Más néven hajdina vagy haricska.

A pohánkát elvéve Erdélyben is termelik. Kiváló tulajdonsága, hogy június közepén vetve is ad termést. Kapálni nem kell, két munkája van csak a vetés és aratás. Életemben nem láttam még növénybetegségeknek ellentállóbb kultúr-növényt a pohánkánál. Rozsdát, üszögöt, fuzáriumot (egy nálunk is előforduló szibériai gabonabetegség) nem ismer. A pohánkát (haricskát) itt puliszka gyanánt eszik, ami sokkal izletesebb a kukorica puliszkájánál. Az orosz és ázsiai szomszédai kását főznek belőle, mitől Isten óvjon minden jó lelkét. A pohánkát, mint puliszka adó növényt érdemes lenne nálunk is felkarolni, mert kapálás nélkül megtermi a szegényebb nép eledelét. Nagy előny ez a kukoricával szemben, melyhez még a talajiránti igénytelensége is hozzájárul.

Más földön, más ég alatt mindentűt gazda marad a gazda. Megbirkózik esővel, hideggel, perzselő nappal s az anyaföldet művelve első feltételét teremti meg az életnek... a mindennapi kenyeret.

Dr. Nagy Endre.

Olvassa a „Pásztortűz“-et

Megszűnik a marhavágás korlátozása. A földmívelésügyi miniszter indítványára a minisztertanács elhatározta, hogy július 15 én minden korlátozást megszüntet a marha-vágás tekintetében. Csak az olyan fiatal bikákat nem lesz szabad levágni, a melyek valamely nemesebb tenyészetre alkalmasak. A marhavágás feloldása mind a gazdákra, mind a fogyasztókra nézve előnyös volna.

Az új termés kilátása. Bukaresti jelentés szerint az egész országban jó termésre van kilátás. Sajnos azonban, hogy a bevetett terület csak valamivel több az 1915—16-ban bevetett terület felénél. Aggodalomra ad okot az is, hogy a jó termést nem lehet kellően kihasználni a gazdasági helyzetnek, főként pedig a Leu értékének a megjavítása érdekében, mivel a vasutak állapota megakadályozza a nagyobb mértékű kivitelt. A vasutak javítására különben újból jelentős összegeket vettek fel hitelben.

Egészségügyi gondok.

A közelmúlt napokban olvashattuk a napilapok hasábjain, hogy az erdélyi körorvosi állások jó része betöltetlen. Bizony szomorú jelenség ez. Nem az a baj, hogy nincs elég orvos, hanem inkább az, hogy az orvosok legnagyobb százaléka városokban helyezkedik el s ott halmozódik föl. Sokakat gyermekeik neveltetése köti a városhoz, mások pedig nem látják biztosítottnak megélhetésüket a csekély állami fizetés mellett.

Az orvoshiányt tehát elsősorban a kisközségek, falvak lakossága érzí meg.

Tudvalevő dolog, hogy egy nemzetnek erőssége, hatalma a csecsemők és gyermekek számában gyökerezik. A mostan élt idősebb egyének közül sokan fognak visszaemlékezni a múlt század közepe táján, sőt még az utolsó negyedében is előfordult rémületes gyermekhalandóságra, amikről hírlapokból és saját tapasztalataikból szerezhettek tudomást. Hiszen ezen időből van oly statisztika is, amely 40—50% halálzárról számol be a csecsemőket és gyermekeket illetően. Amidőn a különböző államok, társadalmak s az egész orvosi világ eszméltre tért nagyfokú közönyéből és nemtörődömségéből, melylyel eladdig a csecsemőkérdés iránt viseltetett, egyszerre nagyot fordult a világ kereke. Amidőn a volt Magyarországon egymás után létesültek a gyermekmenhelyek, a különböző gyermek-társadalmi intézmények, az országos gyermekvédő liga stb., amidőn összefogott az állam, a társadalom s az orvosi világ, egyszerre a rémületes halálosztási százalék megcsökkent.

A körorvosi állások betöltetlensége tehát legelső sorban is a nemzetfejlődés szempontjából káros hatású. Mert jó és helyes tanácsokat csak szakképzett orvos adhat a csecsemőjét szoptató anyáknak, másfelől pedig a szoptatás helyes kivitele, a mesterséges táplálkozás sok kényes fejezete csakis orvosi tanács útján vihető helyesen keresztül.

Igen szomorú viszonyok állhatnak elő járványok alkalmával. Mert ha nincs, ki a védekezés lehetőségeit és módzatait a néppel megismertesse, akkor nem csoda, ha járványok alkalmával nagy a pusztulás. A napilapok most is írják, hogy Odessza környékén dühöng a kolera. A járványok néha nem respektálnak semmiféle határt. Kéltő óvintézkedésekkel azonban a járványok is lefolytathatók. Ha ily szempontokat teszünk megfontolás tárgyává, s ha számbavesszük a körorvosi állások jórészenek betöltetlen voltát, akkor csak csodálkozhatunk Románia kormányának azon legutóbbi rendeletén, mely szerint a Magyarhonban végzett orvosok oklevelét nem ismerik el.

Az üresedésben levő körorvosi állások egyik főoka tehát magában az államban keresendő. Mert, ha az állam az orvosok igényeit kielégítő fizetést tudna biztosítani, ha az orvosoktól megkövetelné, hogy a városokban való elhelyezkedés előtt a fiatalabb orvosi generáció községekben és körökben teljesítse hivatását, ha a városokban megtudná akadályozni az orvosok zsúfoltságát, akkor nem maradna üresen egyetlen körorvosi állás sem.

Mivel a társadalmak sors csapásai elleni védekezésben tanácsot az orvostól kér és vár, továbbá, mivel a legtöbb emberbaráti szeretet és az élet bajai iránt való megértés szintén az orvosokban van, mit tegyen azon község, vagy falu lakossága, amelynek nincs orvosa? Erre azt a tanácsot adhatjuk, hogy kérje ki az illető község, vagy falu papjának, tanítójának véleményét adott esetekben, akik hivatva vannak arra, hogy a nép minden bajával foglalkozva, jó tanáccsal szolgálhassanak. Nem azt mondjuk ezzel, hogy a lelkész, vagy tanító legyen egyúttal orvos is, de adott esetekben a helyes és jó tanácsok, valamint irányítások egész bizonyosan a nép javának előmozdítására fognak szolgálni.

A *Magyar Nép* hasábjait is fokozottabb mértékben kell kihasználnunk a népegészségügy szolgálatára. A magunk részéről a csecsemő- és gyermeknevelés, ápolás, gondozás és gyógyítás irányelveit fogjuk cikkeinkben megtárgyalni. A falusi művelődési egyesületekben az ilyen tartalmu cikkekkal — azt hisszük — üdvös hatásokat lehet elérni.

Dr. Gergely Endre.

Rézműipar a kolozsvári tavaszi vásáron.

A kirakodó piac bőségében most is versenyzett az őszi vásárral. Iparosaink nagy készletekkel vonultak föl, csupán a kerekéssipar volt kisebb fokban képviselve, mint az őszen. A nép azonban nem igen tolongott a vásáros bódék s az áruval megrakott szekerek körül. Iparosaink nagy kedveltséggel, sok helyütt csipős gunnyal mennek az alkuba.

Iparosaink igen jól tudják a vásárkedv hiányának okát. — Őszre van még pénze a falusi népnek, — magyarázza az egyik kérdezett iparos — mert termését akkor adja el. Most már elfogyott minden pénze, elvitte az adó, nincs miből vásárolni. Mi pedig az őszi nyersanyagdrágulás, munkabér emelkedés miatt 20—25 százalékkal emeltük azóta az árat s maradunk a készlettel, vagy majd délutánra fordulólag megkezdjük a veszteségre való árulást, mert a pénzre nekünk is szükségünk van.

Néhány fontosabb iparág áruértékeit a következőkben adjuk:

Szür nagydisznódi szőrposztóból, egyszerű 400 leu, jobbminőségű, virághimes, tulipándiszes 500 leu; aprógombos fekete mellény selyem himzéssel 400, cérnaanyag 200 leu; flanel ujjas (bujka) 500 leu; Zsinóros öltöny vitézkötéses disszél (cérnaanyag) 1200, magyarnadrág 400 leu.

Szűcskirakodó nem volt.

Szíták: szőrszita 12—16 colos 20—40 leu, drótszita 9—15 colos 10—40, fátolszita 40, tejszűrő 8 és vasrostla 30 leu.

Farakasáru: mázatlan főzőfazék 15 lit.: 10—12 9—10 lit.: 6—8, 1—2 lit.: 1—2 leu; mázas tordai edény 5 literes 4—6, 1 lit. 1—2 leu, vizeskorsó 5, vizeskancsó 1—3 lit. 2—4 leu. A korondi éruk átlag 1—2 leuval drágábbak.

Kötélverő áru; ez a nyersanyagát különként 30—35 leun szerzi és ipari termékét, ha durva kötélt kilóját 45, a finomabb dolgot 50—60 leun adja. Így a 12 m-es szénahordó kötélt 110 és a 10 m-es 100 leu, a kötőfék 12 leu, istrang pedig 6—15 leu.

Szijgyártó készítményei: béresostor sósbőrből 25—120, bivalostor 15—25, tarisnyaszij szélesség szerint 50—80, lóhajtó korbács 5—10, nadrágszif 10—15 pating 30—70 leu. Egy drb. ígás lószerszám 1500—2000, parádés 2000—2800 leu.

Faipar kellékei: Egy vasalt uj ígásszekér 4000, kevésbé használt 2500 leu. Egyfogatos lőcsős lőszekér

3500 leu, vasalt uj kerék lőszekérbe 250 leu, négy vasalattal kerék 400—500 leu, vasalattal szán'ó talyiga 50—60, talyigakerék párja 40 leu, ígásszekérbe cifrázott lajtorja párja 140—120, vasalt borona hatágu 240—250, vasalattal 40—80 leu. 8 m-es fenyő lajtorja 120, a 10 m-es 150 leu. Kétfogatós fődellen kocsi (bricska) 10,000—12,000 leu, 15—20 mm-át elbíró kis stráfszekér 6000—7000 leu.

Különösen nagy keletje volt a szénagyűjtésnél használatos eszközöknek: kétágu favilla minőség szerint 5—10, háromágu 15 leu, gereblye 7—8, kaszanyél 5—8 leu, egy légely 40—45 leu.

Csebrek; 150 lit. 160, 100 lit. 120, 60 lit. 90, 40 lit. 65, 30 lit. 45 leu; fürdőkád fenyőből 260—350, fürösztő-mosó teknő 65—80 leu, kártya 14—16, tölgyfaveder vasalt 65—80 leu; fűzfa teknők 15—45 lit. 35—155 leu.

Fonott piaci kosár fehér venyigéből 18, ruhás-kosár 30, 2 fülű kerekkosarak 18—25 leu. Gyékény szotyor 10—15 leu.

Az ipartestületek főnmaradása.

A kolozsvári ipartestületi kongresszus egyik fontos eseménye volt annak a kérdésnek tanulmányozása, hogy a szakszervezeti törvény vonatkozhat-e az ipartestületekre. A nagy-gyűlés, amint lapunk azzal bőven foglalkozott, állást foglalt egyik másik helyi hatóságnak ilyen szándékával szemben. És hogy mennyire helyes volt ez az állásfoglalása, mutatja az a miniszteri rendelet, mely a borosjenői ipartestület új alapszabályait folyó évi kelettel jóváhagyta.

Az új lakbértörvény alkalmazása a kézműiparosokra.

Az új lakbértörvény a kézműiparossal az 1916. lakbér háromszorosát, a kereskedővel annak ötszörösét fizeteti meg. A hatóságok a lakbér megállapításánál igen sok esetben kereskedőnek minősítették az olyan kézműiparost, aki készítményeinek állandó eladására üzletet tart fenn és így drága lakberekkel sújtották az illetőt. Az igazságügyminiszter most rendeletet ad ki a lakbérleti hatóságoknak, hogy mindazok a kisiparosok, akiknek fő jövedelmi forrásuk iparáguk üzése, a lakbér megállapításakor csakis iparosoknak tekinthetők, még akkor is, ha más keresetet is üznek.

Országos iparkamarai kongresszus Konstanzában.

A romániai kereskedelmi- és iparkamarák szeptember hónapban országos kongresszust tartanak Konstanzában. A kongresszus előkészítése végett a bukaresti kamarában az elmúlt héten több kamarai elnök értekezletet tartott. A szeptemberben tartandó kongresszust a résztvevők konstantinápolyi kirándulásával kötik össze.

MULATTATÓ

Petőfi legszebb verseiből*

Te az enyim, én a tied...

Te az enyim, én a tied,
Nekünk áll a világ!
Magas a nap fejünk fölött,
Messze földet belát,
De ameddig szeme elhat,
Nem lát nálunk boldogabbat.

Kicsiny leány az én rózsám,
Elfér az ölembe,
Kicsiny leány az én rózsám,
De nagy ám a lelke,
Rózsám lelke egész ország,
Még pedig a Tündérország.

Ha Juliskám eszembe jut,
Sötétben is látok,
Fényes szeme, fényes lelke
Hint reám világot;
He előttem e két fáklya,
Belátok a menyországba. —

Tudod-e még édesanyám,
Mikor gyerek voltam?
Kinn az utcán házunk előtt
Játszottam a porban,
Már ott az járt a fejembe
Ha belőlem király lenne!

Kinevettél akkor, anyám,
Jó izüt nevettél,
Hogy fiad fejében ilyen
Balga gondolat kél.
De az isten meghallgatott,
Megsegített, király vagyok.

Király vagyok én, mióta
Bírom Juliskámat,
Nem fejemben, de szivemen
Hordom koronámat.
Eszemadta Juliskája,
Szivem arany koronája!

A mi turáni nemzetségünk.

Bizony nem vagyunk mi holmi dib-báb nemzetségi! Büszkék lehetünk ázsiai eredetünkre, mert ahonnan a mi nemzetünk, sok-sok ezer e-ztendővel ennek-előtte, utra kelt, ott volt az emberi nemzet műveltségének bölcseje. A tudomány világosságát derített immár a világ legrégebb, szinte homályba burkolt művelődéstörténeti kezdeteire s ez a világosság a mi fajunkra fon hervadhatalan fénykoszorút — *dicsőségből*. Mert az a népfaj, amelyhez mi tartozunk, a turáni népfaj (általánosabb néven uralta népfaj) volt minden műveltségnek, minden határozott teremő gondolatnak, minden irodalmi alkotásnak, betűvetésnek, földművelésnek, építkezésnek, művészetnek, tudománynak a kezdeményezője, feltalálója.

Talán szabad lesz a mi elbusított népfajunknak is kisédegetni a maga dicsőségének perefernumos ládájából régi drágaságait, fel nem becsülhető kincseit. Nem azért, hogy lemondóan sirjunk, hanem azért, hogy sirván megelevenedjünk és hogy mutogassuk meg a világnak, hogy milyen gazdagok is voltunk mi — egyébiránt mostan szegény turáni — magyarok!

Megpróbálom állításaim igazolását. Krisztus urunk születése előtt 14 ezer esztendővel, mikor még Európa nagy részében a *jégkorszak* uralkodott, a mi népfajunknak Turkesztánban, Ázsiában már városaik voltak. Itt Ananban találták meg a tudósok a műveltségnek legeslegrégibb nyomait. Ezek, az ásatások nyomán előkerült leletek, szinte csodával határos dicsőségünkről regélnek. Turkesztánban láttak eredetileg a turáni népek tehát a magyarok őshazája is a történelem előtt ez a vidék lehetett. És itt lett az ember emberré, „okos, lélekkel bíró“ lényé. Itt fedezik fel a legnagyobb áldását Istennek, ami minden haladásnak, művelődésnek szülőanyja: a *kenyérsütést*. Az egészen világos, már az első tekintetre, hogy az őrlés, kovász erjesztés feltételezi az árpa, buza termesztés ismeretét, megköveteli a magasabb rendű családi életet, az állattenyésztés, földművelés ismeretét, tehát az ehez szükséges eszközök készítésének „mesterségét“ is. Mindez együtt jár az állandó letelepedéssel, város építéssel.

És csakugyan 14 ezer esztendő városnyomokra bukkantak a tudósok. Mennyi idő — ezerekről beszélve — előzhette meg pl. a 14 ezer esztendő *kenyérsütő kemence* készítés tudományát? Szédületesek a számok, mert a tény maga is szédületes haladás. Hiszen a kenyérsütő kemence készítése előtt ismerniök kellett a napon szárított téglák készítését, most meg megismerik az égetett téglák készítés mesterségét. S valóban égetett téglák és edények maradványai is előkerültek az említett leletekkel. Hazánknak körvonalai bontakoznak ki s a történelmek közül előbukkan a házépítéshez, faragáshoz

* Lásd lapunk 24. számában „Petőfi Erdélyben“ című cikket.

szükséges fejsze, kalapács, aratásnál használt sarló, állatok tisztántartó vakarókefe stb. *Sarló és vakarókefe*! Édes magyar népem, gondolkozzál rajta, milyen nagyon nagy találmány mind a kettő és a te őseid ezeket abban az időben használták, mikor Európában a kőbalta járja, tehát *kőkorszakban* éltek a vad emberek barlangi állati létüket. A 14 ezer esztendősi turáni házból is sok mindenre lehet következtetni! A ki fát farag, vályogtöglát szárít, az egy kis számtani is tud bizonyára. Ez világos! De a vetés és aratás, szóval a földművelés rendes üzése bizonyos időszakok állandó visszatérése idején megyen végbe, e tény a holdváltozatok és állandó csillagképek ismeretét feltételezi. Megvan a számtan és csillagászati alaptudomány minden kezdete. Az első kalendárium — még a lelkekben és az áhagyományozásban, de megvan. És az elvitázhatalan tudományos igazság, hogy számtanra, csillagászatra, naptárra a turáni népek tanítják meg a világot s az első e nemű irott emlékek is turáni alkotások a Jézus előtti háromezer éves sumir irott csillagászati és naptáremlékek!

Az írás, betűvetés is turáni eredetű. Az ékirásnak kezdetleges nyomaival is találkozunk az anani leleteken. A későbbi fejlett babiloni ékirás ebből alakul át és az átalakítók maguk is turáni népek, Babiloniába magukkal hozták az őshazából az ékirás első alakjait, az u. n. képirást. Végül szólhatnánk még a világ legelső irodalmi alkotásairól, melyek az emberi nemzet műveltségének bölcséjében fogamzanak meg és kizárólagosan turáni eredetűek, úgy, hogy e részben fel nem mérhető jelentőségű befolyások mutathatók ki a zsidó, egyiptomi, indus, perzsa, méd, görög, latin és német népek szellemi termékein is, melyek turáni ágból fejlődnek ki sajátos irodalmakká vagy jobban mondva — irodalmi műfajokká.

Ezek a művelődéstörténeti tények, ezek a 14 ezer esztendősi és turáni vonatkozások megdobogtatják a mi hun-magyar szívünket s kipirul orcánk ázsiai fajtánk nemes büszkeségétől, hogy mi vagyunk a műveltség fáklyáinak meggyújtói, hogy mi vagyunk a kezdet kezdete és félvad hordákat, az emberhussal táplálkozó, állati sorban tengődő őslényeket mi tanítottunk meg „emberiségre”, kenyérvésre, a művelődés legnagyobb áldásaira.

Magyar testvérem! ez olyan dicsőség, hogy igazán büszke lehetsz édes anyanyelvedre, fajodra és ázsiai eredetedre. Ez a turáni büszkeség, ez a turáni dicsőség, melyhez fogható nincsen ezen a világon!

Magyarlúkkös.

Gergely Ferenc.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

M. M. Sinfalva. Lapunk felelős szerkesztője Gyulafehérvárt 1903. évben tett érettségét.

V. J. Tekerőpatak. Előfizetése június 30-ár jár le. Üdvözlét.

K. F. Szováta. Irodalmilag sem a „Helység”, sem a „Helyiség” nem helyes, mert a „Helység” községet, falut jelent, a „Helyiség” pedig körülzárt és fedett terület jelzésére szolgál. Még a legmegközelíthetőbb volna a „Hely” szó. Irodalmilag a „Terület” az elfogadott kifejezés.

Becsületes székely. A Magyar Szövetség továbbfejlesztése ügyében irott figyelemre méltó közleményét megtárgyalás céljából a Magyar Szövetséghez áttettük. Szívvelyes üdvözlét.

Hanemann-rács lecsiszolt széllel újra kapható. Az összes méhészeti felszerelések. Kiváló szürke tenyész anyaméh. „Kezdődy”-féle hidegen folyó oltóviasz békeminőségben újra kapható

Dzierzon méhészernél

Nagyvárad, Teleky-utca 32.

Tanítók, köztisztviselők és magánügyének figyelmébe

Dr. Gh. Joanovici féle „Rendszeres román nyelvtan” és „Magyar-román társalgási kézikönyv” előkészületen. — Egyedüli tanfolyamokra engedélyezett tankönyvek. Nélkülözhetetlen mindazon felnőttek számára, akik a román irodalmi nyelv szerkezetét megismerni és a román irodalmi nyelvet megtanulni óhajtják.

Megrendelések a „MINERVA” R.-T.-hoz küldendők f. évi június hó 10-ig.

A nyelvtan ára 20 Lei.

A társalgási kézikönyv ára 25 Lei.

Kolozsvári Takarékpénztár s Hitelbank Rt., Kolozsvárt, Piața Unirii (v. Mátyás király-tér) 7. szám.

Alaptőkéje: 16,000,000 Lei.

Tartalékok circa; 15,000,000 Lei.

Fiókjai: Désen, Dicsőszentmártonban és Gyulafehérváron. — Affiliált intézetei: Torda-aranyosvármegyei Takarékpénztár Rt. Udvarhelymegyei Takarékpénztár Rt. Székelyudvarhely és Bognár és Szántó Erdélyi Kereskedelmi Rt. Aruraktárai a vasút állomás mellett.